

Multilinguality in Folklore / Večjezičnost v folklori, medzinárodné interdisciplinárne sympóziu, Ljubljana (Slovinsko), 1. – 2. októbra 2020

Viacjazyčnosť patrí k osobitne príťažlivým témam štúdia tradičných kultúr. Týmto fenoménom sa zaoberajú viaceré vedné disciplíny, najmä folkloristika, lingvistiká, etnomuzikológia, etnológia, literárna historiografia, sociológia či antropológia. Pôvodne stáli v centre záujmu najmä národné a etnicky orientované bádania, ktoré sledovali jednotlivé kultúrne tradície ako izolované celky. Až neskôr ich začali považovať za komunikujúce kultúrne systémy, pre pochopenie ktorých bolo dôležité štúdium ich vzájomných väzieb. Otázka interetnických vzťahov sa premietla do výskumu viacerých komunikačných foriem spojených s jazykom: spevu, ale aj žánrov slovenského folklóru alebo ľudového divadla. Presun pozornosti z etnicky či národné vymedzených kultúrnych celkov na všetky kultúry nachádzajúce sa na vymedzenom teritóriu potom podnietil aj záujem o štúdium multietnických tradícií vrátane otázok multilingvizmu a viacjazyčných jazykových kompetencií.

Tieto otázky sa rozoberali na medzinárodnom interdisciplinárnom sympóziu k problematike viacjazyčnosti vo folklóre, ktoré sa konalo začiatkom októbra 2020 kombinovanou prezenčnou a online formou. Podujatie organizačne a koncepcne zabezpečil Ústav etnomuzikológie Slovinskej akadémie vied a umení (Glasbenonarodopisni inštitut ZRC SAZU). Témy prezentované na tomto podujatí sa venovali fenoménu viacjazyčnosti v tradičnom speve, v slovesnom folklóre aj v každodennom živote človeka, a to tak v minulosti s využitím historických prameňov, ako aj v súčasnosti s aplikovaním aktuálneho terénneho výskumu vo vidieckom alebo mestskom prostredí. Na príklade vybraných etnických, regionálnych a kultúrnych tradícií sa priblížili rôzne prejavy viacjazyčnosti z hľadiska formálnych, ale aj funkčných a sémantických aspektov vrátane ústnej a písomnej kultúry.

Prvý tematický okruh sympózia sa zaoberal kombináciami viacerých jazykov v speve a ich vplyvmi na koncepty folklóru, na historické a súčasné prezentácie bilingválnosti, na miešanie viacerých jazykov v piesňach z pohľadu hraníc jednotlivých jazykov na jednej strane a dialógu medzi nimi na druhej strane. Ďalší tematický okruh sa týkal nových pohľadov na vzťahy medzi tromi jazykovými kódmi: dialektom (nárečím), literárnym (spisovným) jazykom a tzv. supradialektom (nadanárečovou formou). Tretí tematický okruh sa venoval využitiu počítačovej techniky v lingvistikom výskume.

Osobitne sa sledoval fenomén dvojjazyčnosti v rôznych životných komunikačných situáciách, na hraničných teritóriách medzi dvoma kultúrami, regiónmi, etnikami. V týchto príspevkoch rezonovala najmä otázka dvojjazyčnosti v tradičnom speve: *Symbolic Representations of Bilingual Songs in the Gail Valley in Carinthia, Austria* (Marija Klobčar), *Bilinguality in Songs from the Slovenian-Italian Border* (Marjeta Pisk), *Bilingual Songs in Carinthia, Austria* (Engelbert Logar), *Bilingual Songs as a Field of Research* (Eckhard John). Výskum na príklade viacerých tradícií potvrdil staršie poznatky o tom, že dvojjazyčné piesne netvorí početný repertoár. V každej kultúre predstavujú skôr raritný jav, ktorý je však mimoriadne bohatý na rozmanité formy prejavu dvojjazyčnosti v speve. Zaujímavé sú aj konkrétne jazykové kombinácie príbuzných a odlišných jazykových skupín. Iným prípadom je kombinácia rôznych variet (kódov) jedného jazyka, napríklad spisovného jazyka a dialektu, či vzťahov dialektu a supradialektu. Špecifické vzťahy medzi jazykom reči, bežného hovoru a rečovej komunikácie, a jazykom piesní, teda komunikáciou prostredníctvom spevu, priblížil príspevok *Language*

of Speech, Language of Song: Between Dialect and Supra-Dialect (Marjetka Golež Kaučič). Jav prepínania alebo oscilácie medzi rôznymi jazykmi analyzoval príspevok *Codeswitching and Empowerment in the Macaronic Irish Lyric* (Gerald Porter). Otázku výskytu tzv. kryptolektu ako „tajného“ jazyka komunikujúceho špecifické obsahy v speve kočujúcich Rómov v Škótsku priblížil príspevok *Multi-layered Communication in Travellers Cant Song?* (Thomas McKean). Využitím počítačovej techniky v lingvistickom výskume sa zaoberal príspevok *Challenges in Computational Analysis of Lexical Dialect Variation in Slovene Folk Songs* (Gregor Strle, Matija Marolt).

Fenomén multijazyčnosti, teda výskyt a miešanie viacerých jazykov, reflektovali príspevky prostredníctvom historických prameňov spevu alebo komunikačných praktík každodennosti v prostredí etnických minorít, folklórnych žánrov aj literárnej tvorby. Patril k nim, napríklad, príspevok približujúci historické rukopisné viacjazyčné piesňové zbierky z územia Slovenska (*Multilingual Song Books in Slovakia in the 19th Century*, Hana Urbančová), jazykové praktiky v nemeckom minoritnom prostredí v Slovinsku (A „German Linguistic Island“ or a Mixed Linguistic Area? *Multilingual practices in Kočevska/Gottschee Area in Southeast Slovenia*, Anja Moric), význam obradovosti pri zachovávaní slovinského jazyka v minoritnom prostredí (*Rituality as an Element of Preserving the Slovenian Language in Minority Communities*, Urša Šivic). Ďalšie príspevky sa sústredili na repertoár piesní kalendárneho cyklu (*Songs for the Village Patron's Day and New Year's Carol*, Mojca Ravnik), sledovali osciláciu medzi dvoma jazykmi na báze jedného piesňového žánru (*Interlinguistic Intertwining in Songs: Dāstān in the Repertoire of Khorasani Bards*, Ameneh Youssefzadeh) či kultúrne zaujímavý prípad nemecko-slovenskej básnickej literárnej tvorby súčasnej poetky (*Multilinguality in Crosswriting Poems by Jani Oswald*, Milena Mileva Blažič). Na jednej strane sa potvrdili doterajšie názory o pomerne malom počte dvoj- a viacjazyčných piesní a o raritnom výskyte špecifických dvoj- a viacjazyčných piesňových žánrov, na druhej strane sa odhalili veľmi subtilné situácie, v kontexte

ktorých takéto piesne a poézia fungujú ako súčasť tradičného spevu alebo písomnej kultúry vrátane umeleckej poézie.

Z hľadiska jazykových variet sa venovala detailnejšia pozornosť jazykovým dialektom, ktoré sa sledovali v kontextoch rôznych médií, folklórnych žánrov a umeleckých druhov (*Literary Folklore Facing the Dilemma of Articulative Possibilities*, Andreja Žele; *The Dialectal Image of Family Ballads from the Porabje Region*, Mihaela Koletnik; *Dialectical Colouring in Texts of Slovenian Folk Songs*, Tjaša Jakop; *Transformation of Text and the Power of Using Dialectal Language in Folk Theatre Performances*, Ana Beno).

Podujatie predstavilo bohatú a v súčasnosti mimoriadne sledovanú problematiku, ktorá zaujíma mnohých bádateľov pochádzajúcich z viacerých odborov. Hoci táto problematika stále dominuje najmä v súčasnej lingvistiky, kde je aj v najväčšej miere rozpracovaná, výskyt viacjazyčných prejavov v mnohých oblastiach života rôznych spoločností priťahuje postupne pozornosť aj ďalších odborov. Štúdium fenoménu viacjazyčnosti si nepochybne vyžaduje od bádateľov príslušné jazykové kompetencie, prípadne spoluprácu so znalcom, resp. odborníkom na príslušné jazyky a jazykové variety. V tradičnom speve sa vyskytujú vedľa seba formy spisovných (literárnych) jazykov a jazykové dialekty, ale aj jav supradialektov, ktoré je potrebné hlbšie skúmať s lingvistom alebo zástupcom danej jazykovej kultúry. Tradičný spev ako jedna z foriem komunikácie bol špecifickou bázou, na ktorej sa tieto rôzne jazyky a jazykové variety prirodzene stretávali. V budúcnosti si preto bude vyžadovať aj podrobnejšie vyhodnotenie žánrovo-druhového profilu a hudobnej zložky piesní.

Sympóziu o viacjazyčnosti vo folklóre okrem aktuálnosti tejto problematiky (vo vzťahu k výskumu histórie aj súčasnosti) zdôraznilo nevyhnutnosť mediodborovej spolupráce pri štúdiu viacjazyčných foriem. Upozornilo však aj na potrebu multidisciplinárnych prístupov pri komplexnom pochopení takýchto fenoménov v kultúrach tradičných, moderných či postmoderných spoločností.